

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΛΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ.

Τόμος Γ'.
ΑΡΙΘΜ. 18 (66).

Συνδρομή, άρχομένη από 1. Ιανουαρίου και 1. Ιουλίου εκάστου έτους, εξάμηνος μόνον
και προπληρωτέα: Πενταχού φράγκ γο 10 η μάρκ. 8.

ΕΤΟΣ Γ'.
τη 15/27. Σεπτεμβρίου 1887.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.

Υπό τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὁ δόκιμος φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς Ἰωάννης Φλάχ βιβλιάριον, πολὺν προκαλέσαν θόρυβον ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἐφημερίσι, πανταχοῦ δ' ἐμποιῆσαν ἐνταῦθα αἰσθησιν, ὡς ἐκ τῆς γλαφυρότητος καὶ τῆς δυνάμεως, μεθ' ἧς εἶνε γεγραμμένον. Ὁ συγγραφεὺς ἀποκαλεῖ τὸ βιβλίον του „παραίνεσιν“, τὴν ὁποίαν ἀποτείνει πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ ἐπόπτας τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, εἶνε δὲ δι' ἡμᾶς, τοὺς Ἕλληνας, οὐχὶ ἀδιάφορον νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν παραίνεσιν ταύτην, διότι ὁ γράψας αὐτὴν δὲν περιορίζεται μόνον, ὡς ἤθελέ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰκάσει, εἰς το περὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ζήτημα, ὅπερ ἐπασχολεῖ τοὺς ἐνταῦθα διδασκαλικοὺς κύκλους, ἀλλ' ἄπτεται καὶ τοῦ περὶ τῆς καθωμιλημένης ζητήματος, ἐφ' ἧς ἰδιαζόντως ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν ὁμογενῶν του καὶ τὴν ὁποίαν εἰζηγεῖται, ὡς περ ἄλλοτε ἐν Γαλλίᾳ ἐπραξεν ὁ αἰοιδιμος Γουσταῦος Ἐϊχθαλ, ὡς γλώσσαν ἀξίαν μελέτης καὶ σπουδῆς.

Πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου ἀφορμὴν ἔλαβεν ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων ἐν τισι τῶν γερμανικῶν γυμνασίων καὶ ἐκ τῆς ῥοπῆς, ἣν ἀπὲ τινος μερικῶν τῶν γερμανῶν φιλολόγων δεικνύουσι πρὸς ἐντελεῖ ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἰδιώματος

καὶ ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας μόνης τῆς λατινικῆς γλώσσης. Εἶνε περιττὸν νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας τὴν κατάστασιν τῶν σημερινῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀνωτέρων σχολείων, ὡς καὶ τοὺς διαφόρους σκοποὺς, οὓς ἐπιδιώκουσι ταῦτα, ἀλλὰ μὲν ἀνθρωπιστικὰ ἀποκαλούμενα γυμνάσια, ἀλλὰ δὲ πραγματικὰ καὶ τέλος ἄλλα, ἀποβλέποντα μᾶλλον εἰς τὸ μέλλον, ἐνωτικὰ, τὰ ὅποια καὶ ἀποτελοῦσι μεσάζοντά τινα κρῖνον μετὰξὺ τῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ πραγματικῶν γυμνασίων. Ἄρκει νὸ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐν μὲν τοῖς πρώτοις διδάσκονται ἐπὶ οὐκ ὀλίγα ἔτη ὑποχρεωτικῶς αἱ δύο κλασικαὶ γλώσσαι, ἢ τε ἐλληνικὴ καὶ ἢ λατινικὴ, ἐν δὲ τοῖς τελευταίοις αἶρεται ἐκ τοῦ μέσου ἡ ἐλληνικὴ καὶ διὰ τῶν ἐνωτικῶν λεγομένων ἐπιδιώκεται ὁ παραγκωνισμὸς ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν τῆς ἀρχαιότητος πρὸς ὄφελος μᾶλλον τῶν θετικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιστημῶν.

Ἀπὸ πολλῶν ἐνικυτῶν διεξάγεται λοιπὸν ἐν Γερμανίᾳ σφοδρὸς ἀγὼν μετὰξὺ τῶν διαφόρων τούτων ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων καὶ τάσεων, φαίνεται δ' ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων οὐκ ὀλίγας κατήνεγκε κατὰ τῆς κλασικῆς παιδείσεως νίκας τὸ πρακτικὸν καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν ὕλισμὸν πρὸςηλούμενον πνεῦμα τῆς συγχρόνου γενεᾶς, ἀφ' οὗ τοσαῦτα λέγονται καὶ γράφονται

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΚΡΟΠΠ.

κατὰ τῆς μακροχρονίου διδασκαλίας ἰδίᾳ τῆς ἐλληνικῆς, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐλήφθησαν σύντονα πρὸς περιορισμὸν αὐτῆς μέτρα.

Ὅσα λυπηρὸν εἶνε δι' ἡμᾶς τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐν τῇ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐπιμεληθείσῃ ταύτῃ χώρᾳ, ἄλλο τόσον εὐφρόσυνον αἰσθημα καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ὅταν βλέπωμεν ἄνδρας μετὰ παρρησίας πολλῆς ἀντεπεξερχομένους κατὰ τῆς ἀγνωμοσύνης ταύτης πρὸς τὰ ἐλληνικὰ φῶτα καὶ καταδεικνύοντας τὴν ζημίαν, ἣν ὁ πολιτισμὸς θὰ ὑποστῇ ἐκ τοῦ παραγωνισμοῦ αὐτῶν. Αὐτὸ τοῦτο ἐπράξε καὶ ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης Φλάχ, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ βιβλιαρίου του ποιησάμενος βραχεῖαν παραβολὴν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας καὶ καλλιτεχνίας καὶ καταδείξας τὴν ἀπορίαν, τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἀτέλειαν τῆς τελευταίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πλοῦτον, τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τελειότητα τῶν διανοητικῶν προϊόντων τῆς προγονικῆς ἀρχαιότητος, ἔπειτα δὲ μὴ ἀπαξιώσας νὰ μνημονεύσῃ καὶ τῶν προόδων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς γλώσσης αὐτῆς, ἣτις περιφρονεῖται ὑπὸ τινων ἐπιτηθευομένων κλασικῆν παιδείουσι γερμανῶν φιλολόγων μόνον καὶ μόνον διότι προφέρεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων κατὰ διάφορον τρόπον, παρὰ ὅπως διδάσκειται ἐν τοῖς γερμανικοῖς γυμνασίοις.

Εἰς ταῦτα ἐπιθυμοῦμεν ἀκόμη νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἐξῆς λίαν χαρακτηριστικὰς περικοπὰς ἐκ τοῦ ἀνωτέρου βιβλιαρίου, μαρτυρούσας, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ μετὰ τὸς ζέσεως καὶ φιλαληθείας συνηγορήσαντος καὶ συνηγοροῦντος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πατρίδος Ἐδουάρδου Ἐγγελ εὐρον ἡχώ ἐν Γερμανίᾳ μεταξὺ τῶν νοημόνων καὶ ἀληθῶς λογίων ἀνθρώπων. — „Δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἀποκρύψωμεν, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος, λέγει μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὁ Φλάχ περὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὅστις μετ' ἀκαταπονήτου ζήλου ἐργάζεται πρὸς διάσωσιν τῆς γλώσσης του, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐν τῷ πολιτισμῷ θέσεώς του, ἔχει ὄχι μόνον ἀπλῶς μέλλον — ἀλλὰ μέγα μέλλον. Καὶ ἐὰν δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπὸ τῶν οικονομολόγων λεγομένων, ὅτι τὸ μέλλον κράτους τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τῶν γυναικῶν του καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῷ συζυγικῷ βίῳ, πρέπει τότε καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπόψεως νὰ θεωρήσωμεν ὡς λαμπρὸν τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Διότι ὁμόφωνος εἶνε ἡ κρίσις πάντων τῶν ἐπισκεψαμένων τὴν χώραν ταύτην ξένων περὶ τῶν ἐλληνίδων γυναικῶν, αἵτινες ζῶσιν ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἰδίας οἰκογενείας, προσπαθοῦσι νὰ καταστῶσι „καλαὶ οἰκοδόποιαι, πισταὶ σύζυγοι καὶ φιλόστοργοι μητέρες“, διακρίνονται δ' ἐπίσης ἀπὸ τῶν ἄλλων συγχρόνων γυναικῶν διὰ τὴν ἀγνότητα τῶν ἠθῶν, τὴν συζυγικὴν πίστιν καὶ τὴν διάπυρον φιλοπατρίαν, ἐξυμνοῦνται δ' οὐχ ἤττον καὶ αἱ ἐλληνίδες παρθένοι ὡς πρότυπα σεμνότητος, μετριοφροσύνης καὶ χάριτος. Διὰ τοιούτων ὅμως ἀρετῶν δικαιούται ἔθνος τι ν' ἀπαιτήσῃ, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ συγκάθεδροι αὐτῷ ἐν τῷ πολιτισμῷ λαοὶ σεβασθῶσι καὶ ἐκτιμῶσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ φιλολογικὰ αὐτοῦ προϊόντα.

„Ἀπὸ τίνος ὅμως ἀνεφάνησαν ἐν Γερμανίᾳ λόγοι ἀξιούντες νὰ διδάσκειται ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ἡ νεοελληνικῆ, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπαιτοῦσι νὰ διδάσκειται ὡς προπαιδεία τῆς ἀρχαίας, οἱ δὲ τάνάπαλιν. Τὴν γνώμην ταύτην δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ παραδεχθῶμεν, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι πρέπει ἡ νεοελληνικῆ νὰ διδάσκειται δι' αὐτῆς

τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, ἐπομένως αὕτη νὰ τυγχάνῃ μείζονος καλλιέργειας παρὰ τὴν λατινικὴν, καὶ τοῦτο οὐχὶ διὰ γραμματικῶν ἀσκήσεων καὶ θεμάτων, ἀλλὰ πρὸ πάντων συμφώνως πρὸς τὰς γνώσεις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ φιλολογίᾳ, χωρὶς νὰ κωλύεται ὁ διδάσκαλος ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ δείγματα ἐκ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς φιλολογίας.*)

„Σοβαρὸν ἐν τούτοις σύμπτωμα εἶνε, ὅτι καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἤρξατο πάλιν καταλαμβάνων τοὺς πάντας ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς καὶ κατὰ τῆς λατινικῆς καὶ ὅτε ἡ ὀρθὴ καὶ ἀμερόληπτος περιγραφή τῶν πραγμάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐκίνησεν αὖθις τὴν γενικὴν συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, περιορίσθησαν αἱ ὄραι τῆς διδασκαλίας τῶν ἐλληνικῶν ἐν τοῖς πρῶτοις γυμνασίοις. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ πολλὰ ἀκόμη πράγματα ἀποφασίζονται ἐπὶ τοῦ πρασίνου τάπητος τῶν σπουδαστηρίων, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ζητηθῆ ἡ συμβουλή τῶν πράγματι εἰδημόνων. Καὶ ὅμως τὴν σήμερον κατενοήθη ἡ ἀνάγκη, ὅτι πρέπει νὰ εὑρεθῆ ἰσχυρὸν ἀντίδοτον κατὰ τῆς ὕλιστικῆς ῥοπῆς, τῆς ἐνεδρευούσης ἐν ταῖς πατρικαῖς ἀκόμῃ ἐστιαῖς καὶ διαβιβρωσκούσης τὰ φρόνημα τῶν μαθητῶν, ἀπὸ τῆς σχολῆς αὐτῆς ἀκόμῃ. Ἡ σύγχρονος αὕτη τάσις, ὁρατὴ ἀκόμῃ καὶ εἰς τὴν νεαρωτάτην μαθήτριαν, ἔχει γνωρίσματα τὴν φιληδονίαν καὶ τὴν ἀπόκτησιν χρημάτων καὶ οὐσίας.“

„Οἱ παιδαγωγοὶ ὅμως καὶ οἱ ἐπιφορτισμένοι τὰ πράγματα τῆς ἐκπαίδευσως δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωσιν, ὅτι σωτηρίαν ἀπὸ τῶν κινδύνων τούτων τοῦ ὕλισμοῦ δύναται νὰ φέρῃ μόνον ἡ ἀληθῆς καὶ ἀνθρωπιστικὴ ἀνατροφή. Καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἐρεῖδεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς σπουδῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ὀφείλομεν ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ προαγάγωμεν καὶ νὰ ἐπεκτείνωμεν τὰ ἐλληνικὰ μαθήματα ἐν τοῖς σχολείοις. Ἴσως ἡ Μοῖρα, ἣτις μέχρι τοῦδε εὐμενῶς ἐπηδάλιούχησε τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐν τοῖς ἀπογόνις του ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναθάλλῃ πάλιν καὶ καταστῇ γονιμώτερος. Τότε θὰ εἰσαχθῆ ἡ νεοελληνικὴ καὶ εἰς τὰ γυμνάσια, τότε οἱ διπλωμάται καὶ οἱ πολιτικοὶ δὲν θὰ ὀκνήσωσιν ἐν τῇ παγκοσμίῳ συγκοινωνίᾳ νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν τὴν θέσιν ἐκεῖνην, ἣν μέχρι τοῦδε καταλαμβάνει ἡ γαλλικὴ! Μέχρις οὗτο ὅμως τελεσθῆ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅσοις ὀφείλομεν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι! Μόνον ἡ ἐλληνικὴ φιλολογία καὶ ἡ τέχνη, ὁ ἐλληνικὸς ἐν γένει πολιτισμὸς, μένει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὸ αἰώνιον καὶ ἀπόλυτον. Τὰ ὀμηρικὰ ἔπη θὰ μένωσιν ἀνέφικτα ἐφ' ὅσον ἀναπνεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἄνθρωποι, καὶ ὁ Παρθενὸν θὰ θαυμάζεται ἐφ' ὅσον θὰ δύνανται νὰ βλέπωσιν ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί. Ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη, καθ' ἣν κυβερνήσις τις θ' ἀποφασίσῃ νὰ διαγράψῃ τὰ ἐλληνικὰ ἀπὸ τοῦ προγράμματος τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων, ἀνεξίτηλοι γράμμασι θὰ γραφῆ ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸν σύμβουλον ἐκεῖνον ἢ ὑπουργὸν ὁ μετέπειτα κόσμος θὰ καταρᾶται καὶ θ' ἀποκαλῆ δευτέρου Ἡρόστρατον!“

(Ἐν Λειψίᾳ.)

* * * φ.

*) Πόσον κατενοήθη ἡδη ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ἡ ἀνάγκη τῆς γνώσεως τῆς νεοελληνικῆς διὰ τοῖς διπλωμάταις, ἀποδεικνύουσιν αἱ ἀρξάμενοι διαπραγματεύσεις πρὸς εὔρεσιν ἐνὸς καθηγητοῦ τῆς γλώσσης ταύτης διὰ τὸ προσεχῶς ἐγκαινισθῆσάμενον φροντιστήριον τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Βερολίῳ.

